

Oneindige regressieargumenten

Jan Willem Wieland*

[ANTW 105: 1-14, 2013]

1. Inleiding

Stel dat je je vrouw niet kunt vertrouwen, en dat je haar wilt laten bewaken. Als oplossing huur je een bewaker in. Echter, je kunt de bewaker ook niet vertrouwen, en dus heb je te maken met een soortgelijk probleem als het probleem waarmee je begon: je wilt hem ook laten bewaken. Als oplossing huur je een tweede bewaker in. Natuurlijk vertrouwt je de laatste ook niet, en raak je in een regressie van het inhuren van bewakers na bewakers. Conclusie: het inhuren van bewakers is een slechte oplossing voor het probleem met je vrouw.

Aldus Juvenalis, een Romeins dichter.¹

Stel dat je een discussie wilt beslechten over de vraag of Juvenalis eigenlijk wel een vrouw had. Aan de ene kant spreekt hij er niet voor niets over. Aan de andere kant spreekt hij er op zo'n manier over dat hij zich enkel inbeeldt wat het zou zijn om een vrouw te hebben. Nu, om deze kwestie te beslechten beroep je je op een antiek document dat aantoont dat Juvenalis zijn hele leven verbannen is geweest, en daarom geen vrouw had kunnen hebben. Echter, het betreffende document kan het oorspronkelijke probleem niet oplossen als we niet eerst de discussie hebben beslecht over de betrouwbaarheid ervan. Als oplossing kom je met nieuwe bewijsgronden aanzetten, en raak je in een regressie van discussies over bewijsgronden van de bewijsgronden. Conclusie: discussies kunnen nooit beslecht worden, en, zo redeneerden de sceptici uit de oudheid, we zouden onze meningen beter opschorten.²

¹ De bekende frase 'Maar wie bewaakt de bewakers?' komt uit zijn *Satire* 6.O29-34.

² Aldus Sextus Empiricus: "In order to decide the dispute that has arisen about the criterion, we have need of an agreed-upon criterion by means of which we shall decide it; and in order to have an agreed-upon criterion it is necessary first to have decided the dispute about the criterion. [...] If we wish to decide about the criterion by means of a criterion we force them into infinite regress." (*Outlines of Pyrrhonism* 2.20) Vgl. ook: *Outlines* 1.166-7; en de hedendaagse discussie van het betreffende argument: Klein (1999) en Peijnenburg (2009).

De filosofie zit vol van dit soort redeneringen, ook wel oneindige regressieargumenten genoemd (of regressieargumenten, in het kort). Invloedrijke voorbeelden uit de geschiedenis van de filosofie zijn bijvoorbeeld Aristoteles' regressieargument voor het bestaan van het hoogste goed, Thomas van Aquino's kosmologische godsbewijs, Humes regressieargument tegen wijdverspreide concepties van oorzakelijkheid, Bradley's regressieargument tegen het bestaan van relaties, Lewis Carrolls regressieargument dat een puzzel oproept aangaande logische wetten, Wittgensteins regressieargument tegen klassieke theorieën van betekenis, en Ryle's regressieargument tegen de kijk dat knowledge-how gereduceerd kan worden tot knowledge-that.³

De vraag echter is: *Zijn regressieargumenten eigenlijk wel goede, geldige argumenten?*

Neem het voorbeeld van Juvenalis. We hebben aangenomen dat je je vrouw wilt laten bewaken en dat je overweegt om een bewaker in te huren. Maar dan kom je tot de constatering dat je dan een oneindige reeks aan bewakers zal moeten inhuren. En tot slot trek je de conclusie dat je er beter geen enkele zal inhuren, en dat je een andere manier zal moeten vinden om het probleem met je vrouw op te lossen. Dit zijn twee afleidingen die een verklaring behoeven: Hoezo volgt het dat ik plots een hele reeks aan bewakers zou moeten inhuren? En hoezo volgt het dat ik er dan beter helemaal geen enkele zou inhuren? Het belangrijkste doel van dit artikel is laten zien hoe regressieargumenten als deze van Juvenalis precies werken. Ik zal laten zien wat je precies moet aannemen om een regressie van de grond te krijgen, en welke redeneerstappen er precies genomen moeten worden om er een bijbehorende conclusie aan vast te koppelen.

En er zijn verdere redenen waarom de vraag naar regressieargumenten belangrijk is. Tweede reden: Regressieargumenten hebben doorgaans verreikende conclusies. Het zojuist genoemde sceptische argument voor de stelling dat we al onze meningen moeten opschorten is daar een voorbeeld van. Toch is het niet altijd duidelijk wat de conclusie precies zou moeten zijn. Toont het sceptische argument aan dat we nooit ook maar *enige* discussie kunnen beslechten? Of toont het eerder aan dat we nooit *alle* discussies kunnen beslechten? Dit is nogal een verschil: de laatste conclusie is veel zwakker dan de eerste omdat het niet met zich mee zou brengen dat we al onze meningen moeten opschorten.

³ Zie: Aristoteles, *Nicomachean Ethics*, 1094a; Thomas van Aquino, *Summa Theologica*, I, v.2, §3; Hume, *A Treatise of Human Nature*, boek 1, deel 3, §6; Bradley, *Appearance and Reality*, h. 3; Lewis Carroll, 'What the Tortoise said to Achilles'; Wittgenstein, *Philosophical Investigations*, §§139, 141; Ryle, *The Concept of Mind*, h. 2.

Derde reden: Als regressieargumenten verreikende conclusies kunnen hebben, dan zou er een soort van handleiding moeten zijn die aangeeft hoe we zulke argumenten tegemoet kunnen komen om ze te kunnen ontkrachten. Wat zou er bijvoorbeeld mis kunnen zijn aan bovengenoemd argument dat gebaseerd is op de regressie van discussies?

Tot slot: Er is een beperkt aantal studies verschenen met hetzelfde onderwerp, maar tot nog toe konden ze het niet eens worden over hoe regressieargumenten in elkaar zitten (of in elkaar zouden moeten zitten). Aan de ene kant is er het kamp dat voortborduurde op het idee dat regressieargumenten aantonen dat sommige oplossingen er niet in slagen om gegeven problemen op te lossen (zoals het laten bewaken van je vrouw, of het beslechten van een discussie). De belangrijkste studie hier is die van Passmore (1961). Aan de andere kant is er het kamp dat een enigszins andere kijk heeft en stelt dat regressieargumenten eerder lijken op paradoxen. In dat geval zouden ze aantonen dat beweringen, hoewel deze onafhankelijk van elkaar misschien plausibel lijken, gezamenlijk tot absurde resultaten leiden. De belangrijkste studies hier zijn Black (1996) en Gratton (2010). Het conflict tussen deze twee kampen is goed verwoord door Black:

The difference between my view and Passmore's may be put like this. According to me, infinite regress arguments conclude to the negation of a proposition. [...] According to Passmore, they prove not that a proposition is false, but that an explanation is inadequate. (1996: 111)⁴

In dit artikel zal ik betogen dat beide kampen het in een zekere zin bij het verkeerde eind hebben. Mijn positie is niet dat ze niets zinvols te zeggen hebben over een geldige vorm die regressieargumenten kunnen aannemen. Integendeel: in mijn opinie hebben *beide* kampen hier iets zinvols over te zeggen. Zo'n pluralistische positie is al eerder in de literatuur gesuggereerd (vgl. Schlesinger 1983, Sanford 1984, en Day 1987), en ik zal mijn bijdrage aan het debat aan het eind van dit artikel toelichten.

Ik zal als volgt te werk gaan. In Sectie 2 zal ik de resultaten van Black en Gratton samenvatten onder de naam 'paradoختهorie' en toepassen op het voorbeeld met de bewakers (deze theorie noem ik zo vanwege de eerder genoemde reden). In Sectie 3 zal ik de suggesties van Passmore uitwerken tot een volledige theorie met de naam 'mislukkingstheorie' en vervolgens toepassen op het voorbeeld met de discussies (deze theorie noem

⁴ Black heeft het hier over inadequate verklaringen eerder dan inadequate oplossingen. Echter, de eerste kan worden gezien als een subklasse van de tweede (en zo lijkt ook Passmore het te zien gegeven de voorbeelden die hij behandelt).

ik zo omdat ze ervan uitgaat dat regressieargumenten besluiten met het mislukken van een bepaalde oplossing).

De status van deze twee theorieën zal tweeledig zijn. Aan de ene kant geven ze aan voor welk doelen regressieargumenten gebruikt kunnen worden, zoals het verwerpen van een existentieel gekwantificeerde bewering (als 'er is ten minste één betrouwbaar persoon') of het aantonen dat een voorgestelde oplossing er niet in slaagt om een existentieel gekwantificeerd probleem op te lossen (als 'je moet ten minste één discussie beslechten'). Aan de andere kant geven ze aan hoe zo'n doel bereikt kan worden, of met andere woorden welke vorm een regressieargument moet hebben om zulke conclusies te bewerkstelligen.

Ik wil tot slot nog iets benadrukken over de aard van dit artikel, en de discussie die het aangaat: het heeft een typisch methodologische focus. Het gaat niet direct over specifieke filosofische standpunten, maar over de methode van de filosofie: over hoe filosofen beter zouden kunnen argumenteren. Ik zal bijvoorbeeld niet verdedigen waarom we discussies niet kunnen beslechten en dat we onze meningen beter zouden opschorten. Ik zal enkel uitleggen hoe je moet argumenteren als je zo'n positie zou willen verdedigen op basis van een regressieargument (namelijk welke premissen je moet aannemen en welke redeneerstappen je moet zetten).

2. De paradoxtheorie

Volgens de theorie van Black en Gratton, die ik de paradoxtheorie noem, hebben regressieargumenten de vorm van het volgende argumentatieschema (ofwel het algemene patroon dat zulke argumenten volgen):⁵

Paradoxschema

- (1) Voor alle items x in domein K , x heeft de eigenschap F alleen als x met een ander, nieuw item y uit K in de relatie R staat.
- (2) Voor alle items x en y in domein K , x en y staan in de relatie R alleen als y de eigenschap F heeft.
- (3) Er is ten minste één item in domein K dat de eigenschap F heeft.
- (4) Regressie:
 - (i) a heeft de eigenschap F . (3)

⁵ Dit schema is mijn interpretatie van Black (1996: 100-1) en Gratton (2010: 4). De lijnen (1) en (2) kennen een paar varianten, maar hun algemene structuur 'Voor alle items x in domein K , x heeft de eigenschap F alleen als er een nieuw item uit K de eigenschap F heeft' blijft hetzelfde.

- (ii) a en b staan in de relatie R. (i, 1)
- (iii) b heeft de eigenschap F. (ii, 2)
- (iv) b en c staan in de relatie R. (iii, 1)
- (v) c heeft de eigenschap F. (iv, 2)
- etc.
- (5) Een oneindig aantal items in domein K heeft de eigenschap F. (4)
- (6) Er zijn geen oneindig aantal items in domein K die de eigenschap F hebben.
- (C) (1) is onwaar: Het is niet zo dat alle items in domein K de eigenschap F hebben alleen als ze met een nieuw item uit K in de relatie R staan. (1-6)

Laten we het regressieargument met de bewakers bekijken in termen van dit schema, voordat ik de verschillende stappen toelicht:

Bewakers (Paradoxargument)

- (1) Voor alle mensen x, x is betrouwbaar alleen als er een bewaker y is en x wordt bewaakt door y.
- (2) Voor alle mensen x en y, x wordt bewaakt door y alleen als y betrouwbaar is.
- (3) Er is ten minste één betrouwbaar persoon.
- (4) Regressie:
 - (i) Mijn vriendin is betrouwbaar. (3)
 - (ii) Mijn vriendin wordt bewaakt door bewaker nr. 1. (i, 1)
 - (iii) Bewaker nr. 1 is betrouwbaar. (ii, 2)
 - (iv) Bewaker nr. 1 wordt bewaakt door bewaker nr. 2. (iii, 1)
 - (v) Bewaker nr. 2 is betrouwbaar. (iv, 2)
 - etc.
- (5) Een oneindig aantal mensen zijn betrouwbaar. (4)
- (6) Er zijn geen oneindig aantal mensen die betrouwbaar zijn.
- (C) (1) is onwaar: Het is niet zo dat mensen betrouwbaar zijn alleen als ze worden bewaakt door een bewaker. (1-6)

Regressieargumenten die deze vorm van het paradoxschema aannemen bestaan allereerst uit drie premissen (beweringen die voor waar worden aangenomen), dat zijn de lijnen (2), (3), en (6). Vervolgens is er een hypothese, wat in dit geval lijn (1) betreft. De hypothese wordt niet voor waar aangenomen, maar enkel verondersteld om er absurde consequenties uit te laten volgen en tot slot in de conclusie (C) te verwerpen. Er blijven drie lijnen over, namelijk (4), (5) en (C). Dit zijn de afleidingen die volgen uit de eerder genoemde premissen en hypothese. Belangrijk is dat argumenten die

deze vorm aannemen geldige argumenten zijn: de conclusie volgt uit de premissen, en is dus waar als de premissen dat zijn.⁶

Dergelijke paradoxredeneringen zijn van toepassing op alle oneindige reeksen die aan de volgende twee voorwaarden voldoen: (i) de reeksen zijn gegenereerd op basis van het paradoxschema (dus op basis van instanties van lijnen (1)-(3)), wat wil zeggen dat elk item een noodzakelijke voorwaarde uitmaakt voor het vorige item in de reeks, en (ii) we hebben onafhankelijke evidentie (dat wil zeggen, overwegingen die niet gerelateerd zijn aan de regressie) dat hun leden niet allemaal F zijn (discussies beslist, mensen betrouwbaar, etc.).⁷

Regressieargumenten van deze vorm lijken op paradoxen omdat de lijnen (1)-(3) op zichzelf genomen wellicht plausibel lijken, maar samen tot een oneindige regressie en uiteindelijk tot een contradictie met (6) leiden (wat maakt dat uiteindelijk een van de lijnen (1)-(3) verworpen moet worden). Een belangrijke variant van het paradoxschema is die waar niet (1), maar (3) als hypothese wordt aangenomen en uiteindelijk in (C) wordt verworpen. In dat geval zijn (1), (2) en (6) de premissen, en volgt het dat er geen betrouwbare mensen zijn.

Dit brengt me bij het volgende punt: Wat kun je doen als je de conclusie van een regressieargument zoals uiteengezet volgens het paradoxschema niet wilt accepteren? Je kunt het niet gewoon negeren aangezien het een geldig argument is. Op basis van het paradoxschema zijn de opties makkelijk zichtbaar, namelijk: je kunt een van de drie premissen verwerpen. Als je bijvoorbeeld denkt dat er wel betrouwbare mensen zijn (dus dat (3) waar is), moet je ofwel (1) verwerpen (ontkennen dat alle betrouwbare mensen worden bewaakt door een bewaker), ofwel (2) verwerpen (ontkennen dat iedereen die iemand anders bewaken betrouwbaar zijn), ofwel (6) verwerpen (toegeven dat er een oneindig aantal betrouwbare mensen zijn).⁸

Hetzelfde geldt voor andere toepassingen. Het regressieargument met de discussies zou bijvoorbeeld volgens de paradoxtheorie de volgende

⁶ Een toelichting bij enkele afleidingen. (i) volgt uit (3) op basis van existentiële instantiatie; dit is onproblematisch omdat het een willekeurig item uit K uitmaakt en uiteindelijk geen rol meer speelt in de redenering. (C) volgt uit (1)-(6) op basis van reductio ad absurdum in het bijzonder: gegeven de contradictie tussen (5) en (6) moet de hypothese (lijn (1) in dit geval) verworpen worden.

⁷ Premisse (6) laat het in het midden of het domein K eindig of oneindig is. Er wordt enkel aangenomen dat niet alle K-items F zijn (bijvoorbeeld dat niet alle mensen betrouwbaar zijn, zelfs al waren ze met een oneindig aantal).

⁸ Een plausibel voorbeeld van deze laatste optie van een referent: domein K = gehele getallen, $Fx =$ deze referent kan een getal noemen dat groter is dan x , en $Rxy =$ x is kleiner dan y .

conclusie hebben: Het is niet zo dat discussies beslecht zijn alleen als er een propositie is die ze beslecht (dat wil zeggen, een criterium is op basis waarvan ze beslecht zijn). Om deze conclusie te ontwijken, heb je logisch gezien de volgende drie opties: je kunt ofwel ontkennen dat proposities een discussie beslechten alleen als de discussies over die proposities beslecht zijn, ofwel ontkennen dat er ook maar één discussie beslecht is (de sceptische optie), ofwel toegeven dat er een oneindig aantal discussies beslecht zijn. Toch lijkt geen van deze opties echt voor de hand te liggen. Hoewel de vier beweringen (namelijk de lijnen (1), (2), (3) en (6)) niet samen waar kunnen zijn, is het niet eenvoudig in te zien welke van hen, op zichzelf genomen, onwaar is – vandaar de paradox (vgl. Black 1996: 101, Cling 2009).

3. De mislukkingstheorie

Passmore suggereerde dat regressieargumenten niet direct op paradoxen lijken, maar eerder aantonen dat sommige oplossingen er niet in slagen om gegeven problemen op te lossen (bijvoorbeeld dat bepaalde verklaringen er nooit in slagen om datgene te verklaren wat verklaard moest worden, of dat sommige voorgestelde definities er niet in slagen om datgene te definiëren wat gedefinieerd moest worden):

Philosophical regresses, on the contrary, demonstrate only that a supposed way of explaining something or ‘making it intelligible’ in fact fails to explain, not because the explanation is self-contradictory, but only because it is, in the crucial respect, of the same form as what it explains. (1961: 33)

In mijn opinie is dit ook een legitieme manier waarop regressieargumenten kunnen functioneren, en daarom heb ik Passmore’s suggesties uitgewerkt tot een volledig argumentatieschema. Mijn voorstel is dat volgens de mislukkingstheorie regressieargumenten de volgende vorm hebben:

Mislukkingsschema I

- (1) Persoon S moet handeling ϕ uitvoeren aangaande ten minste één item uit domein K.
- (2) Voor alle items x in domein K, als S ϕ aangaande x moet uitvoeren, dan voert S handeling ψ uit aangaande x .
- (3) Voor alle items x in domein K, als S ψ aangaande x uitvoert, dan is er een ander, nieuw item y uit domein K en S moet eerst ϕ uitvoeren aangaande y om ϕ uit te voeren aangaande x .

- (4) Regressie:
 - (i) S moet ϕ aangaande a uitvoeren. (1)
 - (ii) S voert ψ aangaande a uit. (i, 2)
 - (iii) S moet ϕ aangaande b eerst uitvoeren. (ii, 3)
 - (iv) S voert ψ aangaande b uit. (iii, 2)
 - (v) S moet ϕ aangaande c eerst uitvoeren. (iv, 3)
 etc.
- (5) Voor alle items x in domein K, S moet ϕ aangaande een oneindige regressie van items in K eerst uitvoeren om ϕ aangaande x uit te voeren. (4)
- (C) Als S ψ uitvoert aangaande alle items uit domein K aangaande waarvan S ϕ moet uitvoeren, dan zal S ϕ nooit uitvoeren aangaande *enig* item uit K. (1-5)

Dit schema heeft het extra label 'I' omdat het een belangrijke variant heeft die ik verderop in dit artikel uit zal leggen. Laten we het voorbeeld met de discussies bekijken in termen van dit schema:

Discussies (Mislukningsargument I)

- (1) Je moet ten minste één discussie beslechten.
- (2) Voor alle discussies x, als je x moet beslechten, dan introduceer je een propositie om x te beslechten.
- (3) Voor alle discussies x, als je een propositie introduceert om x te beslechten, dan moet je eerst de discussie over die propositie beslechten om de discussie over x te beslechten.
- (4) Regressie:
 - (i) Je moet de discussie over of Juvenalis een vrouw had beslechten. (1)
 - (ii) Je introduceert de propositie dat Juvenalis zijn hele leven verbannen is geweest om deze discussie te beslechten. (i, 2)
 - (iii) Je moet de discussie over of Juvenalis zijn hele leven verbannen is geweest eerst beslechten. (ii, 3)
 - (iv) Je introduceert de propositie dat alle informatie over Juvenalis' verbanning berust op betrouwbare bronnen om deze discussie te beslechten. (iii, 2)
 - (v) Je moet de discussie over of alle informatie over Juvenalis' verbanning berust op betrouwbare bronnen eerst beslechten. (iv, 3)
 etc.

- (5) Voor alle discussies x , je moet een oneindige regressie van discussies eerst beslechten om x te beslechten. (4)
- (C) Als je voor alle discussies die je moet beslechten een propositie introduceert om ze te beslechten, dan zal je nooit *enige* discussie beslechten. (1-5)

Dat ik dit voorbeeld neem, en niet die met de bewakers, betekent nogmaals niet dat de laatste de vorm van dit schema niet kan aannemen. Beide theorieën kunnen toegepast worden op beide voorbeelden. In het geval van de bewakers zou de misluktingsconclusie als volgt zijn: Als je voor alle personen die je moet laten bewaken een bewaker inhuurt, dan zal je nooit enig persoon laten bewaken.

Nu dan de aparte lijnen. Lijn (1) is een premisse en betreft het probleem dat je moet oplossen. De term ‘moeten’ drukt hier geen verplichting uit, en doelt eerder op het feit dat er nog een taak uitgevoerd dient te worden die nog niet uitgevoerd is (en wellicht nooit uitgevoerd zal worden als de voorgestelde oplossing een slechte oplossing is).⁹

Lijn (2) is de voorgestelde oplossing die als hypothese in beschouwing wordt genomen (dus niet voor waar wordt aangenomen, maar enkel gebruikt wordt om er uiteindelijk uit af te leiden dat deze er nooit in zal slagen om het probleem van lijn (1) op te lossen).

Lijn (3) is een extra premisse, en stelt dat de oplossing het probleem niet oplost als deze niet eerst een gelijksoortig probleem oplost (bijvoorbeeld dat een propositie geen discussie beslecht als de discussie over die propositie niet eerst beslecht wordt). De term ‘eerst’ is hier bedoeld als doel/middel-indicatie, en niet als tijdsindicatie. Neem de volgende instantie van (3): Als je een propositie introduceert om x te beslechten, dan moet je eerst de discussie over die propositie beslechten om de discussie over x te beslechten. Er is hier sprake van twee verschillende taken: (a) het beslechten van discussie x , en (b) het beslechten van discussie y . Welnu, (b) moet eerst uitgevoerd moet worden in die zin dat het uitvoeren van deze taak een middel is om (a) uit te voeren, en niet andersom (maar niet in die zin dat (b) eerder uitgevoerd moet worden in de tijd). In termen van het voorbeeld: het beslechten van de discussie over de propositie dat Juvenalis zijn hele leven verbannen is geweest is een middel om de discussie over de propositie dat Juvenalis een vrouw had te beslechten, en niet andersom.

Deze drie lijnen (1)-(3) samen genereren een regressie zoals die in (4). Uit de regressie kunnen we tot slot (5) en (C) afleiden. Lijn (5) stelt dat er altijd weer nieuwe discussies (en inderdaad een oneindig aantal discussies)

⁹ (1) impliceert niet direct dat $S \neq \emptyset$ ook uit *kan* voeren. In elk geval speelt deze moeten-impliceert-kunnen overweging geen rol in misluktingsargumenten.

beslecht moeten worden om ook maar één discussie te beslechten. Een direct resultaat hiervan is dat er nooit ook maar één discussie beslecht wordt. En daarmee krijgen we (C): De oplossing zoals voorgesteld in (2) heeft tot gevolg dat het probleem zoals aangenomen in (1) nooit opgelost zal raken. De term ‘nooit’ is in overeenkomst met de betekenis van ‘eerst’ geen tijdsindicatie. S bereikt nooit het betreffende doel in die zin dat er gegeven de oneindige regressie altijd verdere middelen uitgevoerd moeten worden om het doel te bereiken (ongeacht of die middelen tijd vergen of niet).¹⁰

Een dergelijke conclusie is interessant in ten minste de volgende twee gevallen. Ofwel kun je zo’n conclusie gebruiken om te argumenteren ten voordele van een alternatieve oplossing die niet aan een regressie ten prooi valt (zijn er misschien andere manieren om discussies te beslechten, of mensen te laten bewaken?). Ofwel kun je zo’n conclusie gebruiken om te laten zien dat het probleem tot nog toe zonder goede oplossing zit (dat er tot nog toe geen goede manier is om discussies te beslechten, of mensen te laten bewaken).

Nog steeds geldt: argumenten die deze vorm van mislukkingsschema I aannemen zijn geldige argumenten. Dat wil zeggen: als je (C) niet wilt accepteren moet je een van de premissen ontkennen. In dit geval zijn er enkel twee opties: je kunt ofwel het probleem in lijn (1) ontkennen en zeggen dat er helemaal niets opgelost hoeft te worden (geen discussies beslecht of niemand bewaakt), ofwel de extra premisse in lijn (3) ontkennen en zeggen dat er niet eerst een soortgelijk probleem opgelost hoeft te worden (dat het niet zo is dat er altijd eerst een discussie beslecht moet worden over een propositie voordat deze gebruikt kan worden om een andere discussie te beslechten).¹¹

¹⁰ Een toelichting bij enkele afleidingen. (i) volgt weer op onproblematische wijze uit (1) op basis van existentiële instantiatie. (C) volgt in twee stappen uit (5). Eerst volgt het dat $S \phi$ nooit uitvoert aangaande enig item in K als we aannemen dat ‘Als S voor alle items x in K eerst ϕ aangaande een oneindige regressie van items in K moet uitvoeren om ϕ uit te voeren aangaande x, dan zal $S \phi$ nooit uitvoeren aangaande enig item uit K’ (voorbeeld: als je voor alle beslissingen eerst een oneindige regressie van beslissingen moet nemen om ook maar één beslissing te nemen, dan zal je nooit enige beslissing nemen). Tot slot volgt (C) met voorwaardelijk bewijs: als hypothese (2) geldt, dan voer je ϕ nooit uit aangaande enig item in K. Deze consequentie is overigens niet tegenstrijdig met (1): het is niet tegenstrijdig om te stellen dat een probleem opgelost moet worden, maar dat een bepaalde voorgestelde oplossing er niet in slaagt om die op te lossen. We zouden wel een inconsistentie krijgen als we ook het volgende zouden aannemen (maar wat het schema niet doet): Als $S \psi$ uitvoert aangaande alle items uit K aangaande waarvan S ϕ moet uitvoeren, dan zal S ϕ uitvoeren aangaande ten minste één item uit K.

¹¹ Er is in enkele uitzonderlijke gevallen ook nog een derde optie die ik aan het eind van deze sectie toelicht.

Zoals aangekondigd heeft mislukkingsschema I een belangrijke variant met een beduidend zwakkere conclusie. In termen van het regressieargument met de discussies besluit het niet met dat je nooit ook maar *enige* discussie zal beslechten (met de voorgestelde oplossing), maar dat je nooit *alle* discussies zal beslechten (met die oplossing). Het betreffende argumentatieschema:

Mislukkingsschema II

- (1) Persoon S moet handeling ϕ aangaande alle items uit domein K uitvoeren.
- (2) Voor alle items x in domein K, als S ϕ aangaande x moet uitvoeren, dan voert S handeling ψ uit aangaande x.
- (3) Voor alle items x in domein K, als S ψ aangaande x uitvoert, dan is er een ander, nieuw item y uit K.
- (4) Regressie:
 - (i) S moet ϕ aangaande a uitvoeren. (1)
 - (ii) S voert ψ aangaande a uit. (i, 2)
 - (iii) S moet ϕ aangaande b uitvoeren. (ii, 3, 1)
 - (iv) S voert ψ aangaande b uit. (iii, 2)
 - (v) S moet ϕ aangaande c uitvoeren. (iv, 3, 1)
 etc.
- (5) Voor alle items x in domein K, S moet altijd ϕ aangaande een nieuw item uit K uitvoeren naast het uitvoeren van ϕ aangaande x. (4)
- (C) Als S ψ uitvoert aangaande alle items uit domein K aangaande waarvan S ϕ moet uitvoeren, dan zal S ϕ nooit uitvoeren aangaande *alle* items uit K. (1-5)

De bijbehorende instantie met discussies is dan als volgt (ik heb de regressie nu weggelaten aangezien die lijnen hetzelfde blijven, ook al volgen ze op net iets andere wijze uit (1)-(3)):

Discussies (Mislukkingargument II)

- (1) Je moet alle discussies beslechten.
- (2) Voor alle discussies x, als je x moet beslechten, dan introduceer je een propositie om x te beslechten.
- (3) Voor alle discussies x, als je een propositie introduceert om x te beslechten, dan is er een nieuwe discussie y over die propositie.
- (4) Regressie: [...]. (1-3)

- (5) Voor alle discussies x , je moet altijd een nieuwe discussie beslechten naast het beslechten van x . (4)
- (C) Als je voor alle discussies die je moet beslechten een propositie introduceert om ze te beslechten, dan zal je nooit *alle* discussies beslechten. (1-5)

Dit argument lijkt op het eerdere argument dat de vorm heeft van mislukkingsschema I, maar er zijn twee subtiele verschillen die het verschil in hun conclusie verklaren, namelijk wat de premissen (1) en (3) betreft. In dit geval moet je niet één maar alle discussies beslechten, en nemen we alleen aan dat de oplossing in (2) een soortgelijk probleem genereert, en niet ook dat dit laatste probleem opgelost moet worden voordat andere problemen van dezelfde soort opgelost kunnen worden (bijvoorbeeld dat niet eerst andere discussies over bewijsgronden beslecht moeten worden om de discussie over Juvenalis' vrouw te beslechten).¹²

Mislukkingsargumenten van vorm II zou beduidend zwakker dan mislukkingsschema I: een conclusie van vorm II is een gevolg van de bijbehorende conclusie van vorm I. Als je bijvoorbeeld nooit enige discussie beslecht (gegeven een bepaalde oplossing), dan volgt het automatisch dat je nooit alle discussies beslecht. Toch is het belangrijk om mislukkingsschema II apart te houden. De reden is dat premisse (3) van schema I (die zoals zojuist uitgelegd duidelijk verschilt van en veeleisender is dan dezelfde lijn in schema II) niet altijd geldt. Bekende voorbeelden die beter in mislukkingsschema II passen zijn bijvoorbeeld: Plato's derde man argument tegen zijn eigen vormenleer, Russells regressieargument voor de onreducerbaarheid van (asymmetrische) relaties, McTaggart's regressieargument tegen de zogenaamde A-theorie van tijd, en Tarski's antwoord op de leugenaarsparadox.¹³

Tot slot wil ik de relatie tussen oneindige regressies zoals gegenereerd in de mislukkingsschema's en supertasks toelichten. Beide bestaan uit een oneindige reeks van taken die uitgevoerd moeten worden. Meer nog, de mislukkingsschema's kunnen gezien worden als een soort

¹² Een toelichting bij de afleiding van (C). Eerst volgt het uit (5) dat $S \not\phi$ nooit uitvoert aangaande alle items in K als we aannemen dat 'Als S voor alle items x in K altijd ϕ aangaande een nieuw item uit K moet uitvoeren naast x , dan zal $S \not\phi$ nooit uitvoeren aangaande alle items uit K ' (voorbeeld: als je voor elk getal altijd een nieuw getal moet opschrijven, dan zal je nooit alle getallen opschrijven). Tot slot volgt (C) weer met voorwaardelijk bewijs: als hypothese (2) geldt, dan voer je ϕ nooit uit aangaande alle items in K . Deze consequentie is nogmaals niet tegenstrijdig met (1) (vgl. voetnoot 10).

¹³ Zie: Plato, *Parmenides*, 132a-b; Russell, *Principles of Mathematics*, §214; McTaggart, 'The unreality of time'; Tarski, 'The semantic conception of truth'.

supertask waarvoor het geldt dat een taak (zoals het beslechten van één/alle discussie(s) – afhankelijk van het schema waar we mee te maken hebben) uitgevoerd wordt alleen als een oneindige reeks van taken uitgevoerd wordt. Op basis hiervan zouden we verwachten dat sommige supertasks als mislukkingsargumenten geformuleerd kunnen worden. In het volgende zal ik laten zien hoe dit werkt voor twee bekende supertasks: Zeno's Paradox van de Dichotomie, en zijn Paradox van Achilles en de Schildpad (zie Aristoteles, *Physics*, 239b). Hier komt nogmaals het belang van het verschil tussen mislukkingsschema I en II naar voren: de Paradox van de Dichotomie heeft de vorm van schema I, terwijl de Paradox van Achilles en de Schildpad die de vorm van schema II aanneemt.

Dichotomie (Mislukkingsargument I)

- (1) Achilles moet ten minste één afstand tot de schildpad overbruggen.
- (2) Voor alle afstanden tot de schildpad x , als Achilles x moet overbruggen, dan rent hij naar de schildpad.
- (3) Voor alle afstanden tot de schildpad x , als Achilles naar de schildpad rent, dan moet hij eerst de helft van x , namelijk afstand y , overbruggen om x te overbruggen.
- (4) Regressie: [...]. (1-3)
- (5) Voor alle afstanden tot de schildpad x , Achilles moet eerst een oneindige regressie van afstanden tot de schildpad overbruggen om x te overbruggen. (4)
- (C) Als Achilles alle afstanden rent die hij tot de schildpad moet overbruggen, dan zal hij nooit *enige* afstand tot de schildpad overbruggen. (1-5)

Achilles en de Schildpad (Mislukkingsargument II)

- (1) Achilles moet alle afstanden tot de schildpad overbruggen.
- (2) Voor alle afstanden tot de schildpad x , als Achilles x moet overbruggen, dan rent hij naar de schildpad.
- (3) Voor alle afstanden tot de schildpad x , als Achilles naar de schildpad rent, dan is er een nieuwe afstand y naar de schildpad.
- (4) Regressie: [...]. (1-3)
- (5) Voor alle afstanden tot de schildpad x , Achilles moet naast het overbruggen van x altijd een nieuwe afstand tot de schildpad overbruggen. (4)
- (C) Als Achilles alle afstanden rent die hij tot de schildpad moet overbruggen, dan zal hij nooit *alle* afstanden tot de schildpad overbruggen. (1-5)

Twee laatste opmerkingen. Allereerst: zoals eerder aangestipt incorporeren deze reconstructies geen notie van tijd. Achilles bereikt nooit het betreffende doel (in de schema I of II betekenis) in die zin dat er gegeven de oneindige regressie altijd verdere middelen uitgevoerd moeten worden om het doel te bereiken (ongeacht of die middelen tijd vergen of niet, en ongeacht of ze allemaal dezelfde hoeveelheid tijd vergen als ze tijd vergen). Voor de meeste regressieargumenten is dit geen probleem omdat tijd daar geen rol speelt, maar voor veel supertasks is dat niet ideaal, aangezien die juist draaien om tijd – in het bijzonder om het uitgevoerd worden binnen een eindig interval van tijd (vgl. Laraudogoitia 2009). In de zojuist gegeven reconstructies is het bijvoorbeeld niet aangegeven dat Achilles de afstanden tot de schildpad steeds sneller zal afleggen.

Twee: beide conclusies zijn tegenintuïtief. Waarom zou Achilles de schildpad nooit inhalen (of zelfs maar beginnen een afstand te overbruggen) door erheen te rennen? Toch laat dit niet zien dat de mislukkingsschema's ongeldig zijn: dat (C) niet zou volgen uit (1)-(5). Het laat eerder zien dat in uitzonderlijke gevallen de verzwegen premisse niet opgaat.¹⁴ In dit geval zijn dat de premissen: Als Achilles eerst een oneindige regressie van afstanden moet overbruggen om ook maar enige afstand te overbruggen, dan zal hij nooit enige afstand overbruggen (in geval I). En: Als hij altijd een nieuwe afstand moet overbruggen, dan zal hij nooit alle afstanden overbruggen (in geval II).

4. Conclusie

In dit artikel heb ik twee theorieën van regressieargumenten besproken. Volgens de paradoxtheorie kunnen regressieargumenten voor de volgende doeleinden gebruikt worden:

- Je kunt er een universeel gekwantificeerde bewering van de vorm 'alle items in domein K zijn F alleen als ze met een nieuw item uit K in de relatie R staan' mee verwerpen.
- Je kunt er een existentieel gekwantificeerde bewering van de vorm 'er is ten minste één item in domein K dat F is' mee verwerpen.

Dit terwijl ze volgens de mislukkingstheorie voor twee andere doeleinden gebruikt kunnen worden:

¹⁴ Voor deze premissen, zie de voetnoten 10 en 12 eerder in dit artikel.

- Je kunt ermee laten zien dat een bepaalde oplossing er nooit in zal slagen om een existentieel gekwantificeerde taak van de vorm ‘Je moet ϕ uitvoeren aangaande ten minste één item in domein K’ te vervullen.
- Je kunt ermee laten zien dat een bepaalde oplossing er nooit in zal slagen om een universeel gekwantificeerde taak van de vorm ‘Je moet ϕ uitvoeren aangaande alle items in domein K’ te vervullen.

Mijn bijdrage aan het debat over regressieargumenten is tweeledig. Aan de ene kant heb ik de twee argumentatieschema’s van de mislukkingstheorie ontwikkeld (zodat deze theorie over dezelfde middelen beschikt als de paradoxtheorie). Aan de andere kant heb ik aan de hand van deze schema’s laten zien dat beide theorieën op legitieme wijze toegepast kunnen worden wat betekent dat beide legitieme theorieën van regressieargumenten uitmaken (dit in tegenstelling tot wat eerder genoemde studies beweren).

Belangrijker nog, beide theorieën kunnen gebruikt worden om beter te redeneren op basis van regressies. Het lijkt wellicht allemaal vrij eenvoudig nu de theorieën eenmaal op tafel liggen. Dat is het denk ik ook. Regressieargumenten hoeven geen ingewikkelde argumenten te zijn – als het tenminste is vastgesteld welke vorm ze precies aannemen.¹⁵ Zoals we gezien hebben zitten de cruciale kwesties in details als ‘ten minste één’ en ‘alle’ die van een zwak regressieargument een sterk regressieargument kunnen maken dat je niet zomaar opzij kunt zetten.

Ik zal afsluiten met een van mijn favoriete regressies: de zaak Sisyphus (zie Homeros, *Odyssee* 11.576-600). Sisyphus, zo gaat de Griekse mythe, daagde de goden uit en werd daarom op toepasselijke wijze gestraft. Hij moest een rotsblok een steile berg in de onderwereld oprollen. Het rotsblok was echter zo zwaar dat het telkens weer terug rolde wanneer hij bijna bovenaan was gekomen. Sisyphus viel ten prooi aan een oneindige regressie zonder zijn taak ooit te zullen vervullen.

Volgens sommige filosofen is het moderne leven als de situatie waarin Sisyphus zich bevindt: we zijn dag in dag uit bezig met dezelfde activiteiten (op kantoor, in de fabrieken), maar bevinden ons eigenlijk in regressies en zullen nooit enig zinvol doel bereiken. Het leven is absurd (Camus 1942: 115-9).

Echter, dit lijkt me een verkeerde analyse. Als het leven absurd is, dan hebben we ook geen taken te vervullen voor de goden. Anders gezegd: in

¹⁵ Of aan zouden *moeten* nemen. Volgens het zogeheten ‘principe van welwillendheid’ moeten immers we niet kijken naar de vorm die argumenten in feite aannemen, maar eerder naar hun meest sterke en interessante vorm, dat wil zeggen, die geldig is en zo plausibel mogelijke premissen heeft (vgl. Feldman 1993: 115).

dat geval leggen ze ons geen instanties van premisse (1) van de mislukkingsschema's op. En als dat zo is, dan kunnen we ook niet in een regressie zoals die van Sisyphus geraken. Regressies worden immers deels op basis van premisse (1) gegenereerd. Met andere woorden: ofwel zitten we in een regressie maar dan doen we het onszelf aan (omdat onze oplossingen niet goed genoeg zijn voor de problemen die we willen oplossen), ofwel doen we het onszelf aan en zitten we niet in een regressie (omdat we er wel in slagen om onze geliefden te laten bewaken, discussies te beslechten, etc.). Ten minste dit kunnen we leren van theorieën over regressieargumenten.

Bibliografie

- Aquino, T. van (1265-74) *Summa Theologica*. Vert. Fathers of the English Dominican Province. Chicago, Ill.: Encyclopaedia Britannica.
- Aristoteles. *Nicomachean Ethics*. Vert. W.D. Ross (1925). Oxford: OUP.
- Aristoteles. *Physics*. Vert. R.P. Hardie & R.K. Gaye (1930). Oxford: Clarendon.
- Black, O. (1996) Infinite regress arguments and infinite regresses. *Acta Analytica* **16**, pp. 95-124.
- Bradley, F.H. (1893) *Appearance and Reality* (2^e ed. 1897). Oxford: Clarendon.
- Camus, A. (1942) *The Myth of Sisyphus*. Vert. J. O'Brien (1955). London: Penguin.
- Carroll, L. (1895) What the Tortoise said to Achilles. *Mind* **4**, pp. 278-80.
- Cling, A.D. (2009) Reasons, regresses and tragedy: The epistemic regress problem and the problem of the criterion. *American Philosophical Quarterly* **46**, pp. 333-46.
- Day, T.J. (1987) Infinite regress arguments. *Philosophical Papers* **16**, pp. 155-64.
- Feldman, R. (1993) *Reason and Argument* (2^e ed. 1999). Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Gratton, C. (2010) *Infinite Regress Arguments*. Dordrecht: Springer.
- Homerus. *Odyssee*. Verschillende edities.
- Hume, D. (1739) *A Treatise of Human Nature*. Red. J.F. Bennett (2004). <<http://www.earlymoderntexts.com/>>
- Juvenalis. *The Satires*. Vert. N. Rudd (1992). Oxford: OUP.
- Klein, P.D. (1999) Human knowledge and the infinite regress of reasons. *Philosophical Perspectives* **13**, pp. 297-325.
- Laraudogoitia, J.P. (2009) Supertasks, in: E.N. Zalta (red.) *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. <<http://plato.stanford.edu/>>
- McTaggart, J.E. (1908) The unreality of time. *Mind* **17**, pp. 457-74.

- Passmore, J. (1961) The infinite regress, in: *Philosophical Reasoning* (2^e ed. 1970). New York: Scribner's Sons, h. 2.
- Peijnenburg, A.J.M. (2009) Redenen voor redenen. Inaugurele rede, Rijksuniversiteit Groningen.
- Plato. *Parmenides*. Vert. M.L. Gill & P. Ryan (1996). Indianapolis: Hackett.
- Russell, B. (1903) *The Principles of Mathematics* (2^e ed. 1937). London: Allen & Unwin.
- Ryle, G. (1949) *The Concept of Mind*. Chicago: UCP.
- Sanford, D.H. (1984) Infinite regress arguments, in: J.H. Fetzer (red.) *Principles of Philosophical Reasoning*. Totowa, N.J.: Rowman & Allanheld, pp. 93-117.
- Schlesinger, G.N. (1983) Induction, infinite regresses, the uniformity of nature and the intelligibility of nature, in: *Metaphysics. Methods and Problems*. Oxford: Blackwell, h. 8.
- Sextus Empiricus. *Outlines of Pyrrhonism*. Vert. B. Mates (1996), in: *The Skeptic Way*. Oxford: OUP.
- Tarski, A. (1944) The semantic conception of truth, and the foundations of semantics. *Philosophy and Phenomenological Research* **4**, pp. 341-76.
- Wittgenstein, L. (1953) *Philosophical Investigations*. Vert. G.E.M. Anscombe e.a. (4^e ed. 2009). Oxford: Blackwell.

* Dit artikel is een verslag van de belangrijkste resultaten van mijn proefschrift 'And so on. Two theories of regress arguments in philosophy'. Dank aan: Eline Scheerlinck, Maarten Van Dyck, Erik Weber, twee referenten en de hoofdredacteur Jelle de Boer voor advies. De auteur is FWO-aspirant aan de Universiteit Gent. Email: Jan.Wieland@UGent.be.